

A jogi tanácsadás megfelelő kerete egy jogász-ügyfél kapcsolat, amely egy adott helyzet minden tényállását figyelembe veszi, és a helyileg érvényes jognak felel meg. Bár ezt a cikket egy jogász írta, a benne foglalt adatok nem helyettesíthetik az esetre szabott, bejegyzett jogásztól származó tanácsadást.

Miért nem ér fel a public domain egy terjesztési engedéllyel?

Ha az egész szerzői jogi és terjesztési engedélykérdést el akarjuk kerülni, akkor sem járunk jobban – ne adjuk csak úgy oda a programokat.

Nem is komolytalan dolog elképzelni, ahogy egy program szerzője művét a magasba hajítja, hogy a szél kénye-kedve szerint bárhová fújja. Ez a kép találon festi le a közkinccsá tett (public domain) programokat. A programmérnökök a „public domain” (szó szerint: nyilvános tartomány) kifejezést úgy használják, mintha az egy olyan helyet jelölne, ahol a programmal mindenki azt tehet, amit csak akar. A közkinccsá tett programnak nincsen tulajdonosa. Még az állam sem birtokolja. Egyszerűen „szabadon használható”, abban az értelemben, ahogyan az ingyen sör „szabadon elvehető” és ahogyan a szólás-szabadság „szabad megnyilvánulást” tesz lehetővé.

Valóban léteznek a közkinccsá tett szellemi alkotások tere: itt találhatóak Bach szonátái, Shakespeare színművei, Leonardo da Vinci rajzai és az Eiffel torony terve. Ezeket szó szerint bárki bármire használhatja, engedély nélkül. A szerzői jog által védett művek csak akkor válnak közkinccsá, amikor „megöregednek”, és lejár a szerzői jogvédelem hatálya. Minden másnak – kétségteljesen a közelmúltban készült valamennyi számítógépes programot is beleértve – megvan valahol a tulajdonosa, azaz nem „vehető el szabadon”. A szerzői jogi törvények értelmében a programokhoz kapcsolódó kizárólagos jogok nagyon hosszú ideig vannak érvényben. A jelenlegi szabályozás szerint a szerzői jog a szerző halála után még hetven évig érvényes; az ismeretlen szerzőjű, nem a szerző neve alatt közzétett vagy megbízásra készített művek esetén a szerzői jog az első közzétételt követő 95 évig, vagy a mű létrehozását követő 120 évig érvényes – a két lehetőség közül az lép életbe, amelyik alapján előbb lejár a jogvédelem. A programírás új iparág, ezért ma még viszonylag ritkán találunk olyan fontosabb programokkal, amelyeknek a szerzői jogai elévültek.

Éppúgy, ahogyan egy magánszemélynek semmiféle törvényes lehetősége nincs arra, hogy személyes tulajdonát közterületen szórja le, semmi sem teszi lehetővé a szerzői joggal védett művek kilöktését a szellemi köztérbe, kivéve azt a folyamatot, amikor a mű a megfelelő idő elteltével elveszíti a szerzői jogi védelmet. Mindaddig, amíg a szerzői jogok le nem járnak, egyetlen olyan jogi módszer sem létezik, amely lehetővé tenné, hogy egy program tulajdonosa úgy döntsön, a programot közkinccsá teszi.

A szerzői jogi törvény 105. szakasza tartalmaz egy kivételt. Az Egyesült Államok kormánya által készített művek nem kerülhetnek szerzői jogvédelem alá, így eleve közkinccsá lesznek. A bíróságok ítéletei és a Kongresszus által hozott törvények a legkézenfekvőbb példák. Ugyanakkor ez a kivétel csak a kormányalkalmazottakra vonatkozik, a szerződéses munkavállalókra általában nem. Az egyetemi kutatók és kormányzati fenntartású laboratóriumok rendszerint rendelkeznek műveik szerzői jogaival, és azokat jogdíj ellenében továbbadhatják. Ezek miatt az okok miatt a szabad és nyílt kódú programok szemszögéből a „közkinccs”-megoldás lényegében érdektelen.

Bár a számítógépes programok számára nem létezik használható „közkinccslerakó hely”, egy program készítője dönthet úgy, hogy odaadja másoknak a művét. Nem kell jogásznak lennie ahhoz, hogy a megfelelő szavakkal ezt megfogalmazza: „Ez az én programom. Ezennel átadom mindazoknak, aki bármiféle elképzelhető célra használni akarják”. Sajnos az effajta ajándék pusztán álmodozás. A szerződésszám alapelvei értelmében egy ajándék nem kérhető számon. Az adományozó bármikor, bármilyen okból visszavonhatja az ajándékot – ez nem éppen az a biztonság, amire egy program hosszú távú használata esetén számíthatunk.

Ez a „neked adom engedély” semmiféle védelmet nem nyújt arra az esetre nézvést, ha az ajándékba adott program kárt okozna. Nyilvánvalóan szándékosan nem adunk tovább olyasmint, amiről tudjuk, hogy veszélyes lehet – ez bűncselekménynek minősülne. Ugyanakkor nem menekülhet meg a bírósági pertől az, akinek az ajándék csupán véletlenül okozott kárt. Az ilyen felhasználási engedély kockázata sokkal jelentősebb, mint az adományozó lelkét gazdagító baráti érzelmek. A terjesztési engedélyek egyik értéke az, hogy alkalmat nyújtanak a felelősség kizárására, és a program „úgy, ahogy van” alapon történő terjesztésére. Ha egy programot elajándékozunk, kockázatos felelősségvállalási kötelezettséget vehetünk a nyakunkba. Figyeljük meg azt is, hogy a „neked adom engedély” adományozója semmiféle korlátozást nem terjeszt ki az ajándékra vonatkozóan. Például a kapott programon bárki véggezhet titkos változtatásokat, és a módosított változatot kiadhatja jogdíjas programként, üzleti célú felhasználói engedéllyel. A Szabad Szoftver és Nyílt Forrás mozgalmak sok tagja szemében ez az egyik alapvető célt sérti: a szabad és nyílt kódú programok felhasználói ugyanúgy a „közzétett kód” játékszabályához igazodnak, mint az eredeti kibocsátó. Ha valaki továbbadja a programot módosításokkal vagy anélkül, a kódot is közzé kell tennie.

A „neked adom engedély” nem teszi kötelezővé a kód kölcsönös megosztását (ahogyan egyébként a BSD, az MIT, az Apache és a hasonló terjesztési engedélyek sem). Ha a program másolását és terjesztését feltételekhez akarjuk kötni – akár olyan alapvető feltételekről legyen szó, amelyeket a nyíltforráskód-meghatározás (Open Source Definition) tartalmaz –, terjesztési engedélyt kell használnunk. Ne hagyatkozzunk helyette az ajándékozásra!

Ne fogadjunk el ajándékprogramot abban a hiszemben, hogy az közkinccs. Ha fel akarunk ajánlani egy programot bármilyen elképzelhető célra, használjunk egy egyszerű terjesztési engedélyt, amilyen például az MIT-engedély.

Linux Journal 2002. október, 102. szám

Lawrence Rosen

(☞ <http://www.rosenlav.com>) magángyakorlatot folytató jogász. A Nyílt Forrás Kezdeményezés ügyvezető igazgatója és jogtanácsosa (☞ <http://www.opensource.org>).